

NERIJUS STASIULIS

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuva
Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

HEIDEGGERIS: TEORIJOS IKISĄVOKINĖ IŠTAKA. ANKSTYVOJI FENOMENOLOGINĖ BEI NEOKANTINĖ PRIEIGA

Heidegger: the Preconceptual Origin of Theory.
The Early Phenomenological and Neo-Kantian Approach

SUMMARY

This is the first part of a text that looks at how Heidegger, in the earlier period of his thought (i.e. roughly prior to Being and Time), formulated an access to the pre-conceptual origin of theory, and how this enabled an access to the Greek – and by extension, the whole of Western – philosophy and a rethinking of the origin of philosophy (theory). This part of the text points out the significance for this movement of the Husserlian notion of formalisation, of neo-Kantianism, and, more precisely, of the neo-Kantian Lask's distinction between the constitutive and the reflexive categories, and of the transcendentals of the medieval thought, *unum, verum, bonum*. The second part of the text shows how the access formulated in this way is also an access to the fundamental structure of Aristotle's philosophy, its „pre-conceptual origin“, and allows us to find in it, and in its analysis to explicate, the structure of the distinction between and, at the same time, of the indissolubility of existence and time.

SANTRAUKA

Tai pirmoji dalis teksto, kuriame apžvelgiama, kaip Heideggeris ankstyvesniuose savo mąstymo perioduose (t. y. maždaug iki *Būties ir laiko*) formulavo prieigą prie teorijos ikisąvokinės ištakos bei kaip tai įgalino prieiti prie graikiškosios – ir kartu visos vakarietiškosios – filosofijos (teorijos) ištakos bei permąstymo. Šioje teksto dalyje nurodoma, kokią reikšmę šiam judesiui turėjo huserliškoji formalizacijos samprata, neokantizmo, tiksliau, neokantininko Lasko skirtis tarp konstitutyviosios ir refleksyvosios kategorijos ir sykiu viduramžių mintyje svarbių transcendentalijų *unum, verum, bonum*. Antroje teksto dalyje bus parodyta, kaip šiuo būdu suformuluota prieiga yra ir prieiga prie Aristotelio filosofijos pamatinės struktūros, jos „ikisąvokinės ištakos“, ir leidžia joje surasti bei ją analizuojant eksplikuoti būties ir laiko skirtumo bei kartu būties ir laiko neatsiejamumo struktūrą.

RAKTAŽODŽIAI: Heideggeris, Laskas, formalus nurodymas, konstitutyvioji ir refleksyvioji kategorija, transcendentalijos.
KEY WORDS: Heidegger, Lask, formal indication, constitutive and reflexive category, transcendentals.

IVADAS

Heideggerio prieiga prie iš graikų kilusios *teorijos* ir jos ontologinės (ikisąvokinės) ištakos rėmėsi iš Husserlio gautu formalumo supratimu (žr., pvz., Abalo 2016, Livingston 2017: 40–52). Jo formalus nurodymas (*formale Anzeige*) susijęs ne vien su sąvokiniu mąstymu, bet ir su ikisąvokine mąstymo ištaka, kurios apmąstymas jam kartu yra ir *autentiškas* graikiškosios οὐσία – Vakarų minties pagrindo – apmąstymas.

Sąvokinis mąstymas neatsiejamas nuo giminių ir rūšių „hierarchijos“, arba nuo generalizacijos ir specifikacijos, o formalumas nurodo į bendrybę ne šių „operacijų“ būdu. Todėl jis leidžia svarstyti būties klausimą remiantis ne vienio ir daugio dualizmu, o būties vienumu jos daugiopume. Kaip tik šis klausimas, anot Heideggerio, buvęs esmingas ir graikams. Kai Aristotelis oponuoja „elėjietiskajai tezei, jog būtis yra tiktaiviena“ (Heidegger 2005: 152), tai šis jo daugiopumo akcentavimas reiškia ne Parmenido minties atmetimą, o veikiau

jos apmąstymą ir „tęsimą“ ar eksplikavimą: „šis πολλαχῶς ne tiesiog atstumia év šalin nuo savęs, bet, priešingai, priverčia įvairovėje vienį išryškėti kaip vertą klausimo“ (Heidegger 1990: 27). Tad verčiau kalbėti ne apie vienio ir daugio skirtį, bet apie *vienumo* ir *paprastumo* skirtį. Ankstyvesniuju periodu aptardamas Aristotelio „Fiziką“ (187a 1-3), Heideggeris atskiria vienumą (*einhaft*) ir paprastumą (*einfach*). *Ἀρχή* (būtis) savąja būties prasme esąs paprastas, bet ne vienas: jis yra kartu paprastas ir daugiopas (*mannigfaltig*) (Heidegger 2005: 153).

Toliau aptarsime, kaip Husserlio ir neokantizmo filosofijos pasitaravo Heideggerio prieigai prie iki išsakomumo esančios būties bei šiosios vienumo su artikuliuotu daugiopumu. Apžvelgsime, kaip huserliškasis bei neokantiškasis teorijos ikisąvokinės ištakos tyrimas sudarė prielaidas pamatiškiau apmąstyti graikiškąsias sąvokas ir pereiti nuo karteziškosios paradigmos prie haidegeriškai-aristoteliškosios.

1.

Anot Heideggerio ankstyvesniojo etapo tyrėjo Kisielio, haidegeriškoji mąstymo horizonto (faktiškumo) samprata „diktavo pasitraukimą nuo karteziškojo „refleksijos“ modelio“ ir tai rezonavo su Husserlio pastangomis įveikti formosmaterijos dualizmą savuosiuose gyvenimo srovės „*pirminio išpūdžio*“ gavimo sąmonėje aprašymuose“ (Kisiel 1993: 58). Mąstymą kaip neatskiriamą nuo mąstinių suprasti leidžia generalinės pasaulio tezės suspendavimas (transcendentalinė redukcija), leidžianti grįžti prie „pačių

dalykų“, tai yra tirti tai, kaip fenomenai reiškiasi sąmonei (transcendentaliniam „Aš“). Dėl šio *epochė* fenomenologija galėjo būti laikoma unikaliu neteorišku mokslu, nes juo buvo suskliaudžiamos visos „objektyvios formacijos“ (Kisiel 1993: 58). Ir Heideggeris, ir Husserlis manė, kad „redukcija sustoja ties intencionaliai struktūruota gyvenimo srove, o ne tiesiog gryno jutiminio daugiopumo sraute, ir šio gyvenimo konteksto dinamika gali būti nusakoma motyvacinio konteksto terminais“ (Kisiel 1993: 58).

Šią fenomenologinę prieigą Heideggeris pritaiko Aristotelio pamatinių sąvokų – pirmiausia *ὄσῖα* – kilmės supratimui. Ši prieiga leidžia graikiškajame horizonte kylantį *ὄσῖα* mąstymą (a) suprasti jo ikimokslinės (ikisąvokinės) motyvacijos požūriū ir (b) parodyti jo priklausomybę pirmiausia autentiškojo ekstatinio laiko, o ne šiuometinio-laiko (*die Jetzt-Zeit*), horizontui. Husserliui aptariamoji gyvenimo srovė (vidinė laiko sąmonė) apibūdinama retenciniu-protenciniu laikiškumu, o Heideggerio mąstyme šis subjekto laikiškumas, modifikuojant Husserlio sampratą, apibūdinamas kaip įmestoji užmestis (*der geworfener Entwurf*), arba praeities ir ateities ekstatinė vienovė. Be to, įmestosis užmestis sampratą Heideggeris suranda ir Aristotelio tekstuose. Po Aristotelio *ὄσῖα* tradiciškai suvokiama kaip esinio belaikė esmė ar substancija, tapatinama su jo sąvoka. Bet Heideggeris būtent laiką kaip įmestosis užmesties horizontą atskleidžia esant / buvus *ὄσῖα* sampratos ikisąvokine ištaka.

Dėmesys ikisąvokinei mąstymo ištakai, nors būdingas ir Husserliui, vis dėlto lemia Heideggerio fenomenologijos skirtumą nuo Husserlio fenomenologijos, orientuotos į pažinimo – tradiciškai suprasto „vizualiai“ kaip matymas – paradigmą. Heideggeris pabrėžia transcendentinio subjekto priklausymą gyvenamajam faktiškumui: todėl jo fenomenologijai kaip svarbesnė už sąvokinių mokslą atsiveria ikisąvokinė laikysena, kuriai tenka lemiamas vaidmuo. Subjekto faktiškumas, jo priklausymas savajam įmestumui siejamas ne su rega, bet su klausa. Kaip Heideggerio laikyseną glaustai apibūdino A. Šliogeris, esinį galima pama-

tyti, o būtį – tik išgirsti. Šiame girdėjimo sureikšminime jau atpažįstamas vėliau artikuluotas būties ir esinio skirtumas.

Jau Husserlio „pirminio įspūdžio“, „pirminės pagavos“ žodynas, nusakantis vidinio laiko suvokimą, aprašantis patirties pirminę ištaką (*Urquell*), Kisielio (1993: 57) žodžiais, aiškiai nurodo į ankstyvojo Heideggerio „pirminį kažką“. Ši „pirminį kažką“ Heideggeris įvardija beasmeniu žodeliu „es“, dažnai vartojamu įprastinėje vokiečių kalboje. Nuo ankstyvojo iki vėlyvojo savo kūrybos etapo filosofas naudojo šią vokiečių kalbos ypatybę, kad įvardytų esminius savo filosofijos momentus (pvz., „es wertet“, „es weltet“, „es ruft“, „es gibt“). Šis pirminis gyvenimo srovės „es“ yra daugiau nei (pavyzdžiui, Husserlio) pirminis „Aš“: „[tai pats (*the self*), patiriantis save, patiriantį pasaulį“ (Kisiel 1993: 58). Heideggerio „gyvenimo giliosios hermeneutikos galutinė ištaka iš tiesų yra neredukuojamas [„es“], esantis pirmiau nei „Aš“ ir jį įgalinantis“ (Kisiel 1993: 58). Žvelgiant iš vėlyvosios Heideggerio filosofijos taško, žodeliu „es“ jau įvardijama nuo (regimo) esinio skirtinga būtis, o „Aš“ nurodo pažinimo – matymo, sąvokos ir esinio¹ – sritį. Bet atmintina, jog esinio srities ir nuo jos skirtingos bei ją įgalinančios būties santykis yra vienviškasis, o ne prieštaringas: būtis ir esinys skirtingi, tačiau reikalingi vienas kitam. Be to, nors, Kisielio teigimu, net ir labiausiai hermeneutiniais momentais šis Heideggerio pirminės ištakos mąstymas „vis dar semiasi iš Husserlio retencinės ir protencinės temporalumo schemos“ (Kisiel 1993: 57), bet paskiau taps svarbu, jog Heideggerio „es“ mąstymas, regis, pateikia fundamentalesnį nei husserliška-

sis laiko supratimą, šalia ateities, praeities bei dabarties įvesdamas ir ketvirtąjį laiko matmenį, žymintį būtį („es“) (Heidegger 2007: 20).

Husserlio fenomenologijos prielaidos svarbios formuojantis Heideggerio fenomenologinei hermeneutikai. Bet haidegeriškąjį mąstymą išskiriantį ontologinį skirtumą Juodosios Girios filosofui atrasti galbūt labiau padėjo jau Husserlio idėjas plėtojusio neokantininko Lasko mintis.

Būtyje ir laike ikiteorines mąstymo ištakas nurodo „egzistencialo“ terminas, atskiriamas nuo su tradiciniu sąvokiniu mąstymu siejamo „kategorijos“ termino. Specialią kalbą, skirtą nusakyti ikipažintinei sričiai, Heideggeris dar iki parašydamas veikalą pavadina „formaliu nurodymu“ (*formale Anzeige*). Formalaus nurodymo metodą galima apibūdinti kaip „būdą priėti prie dalyko, besiribojančio su nepasakomumu“ (Kisiel 1993: 38).

Heideggerio filosofijoje būtis nėra net ir bendriausia ir tuščiausia (Heidegger 2006: 3) sąvoka ir jos, panašiai kaip husserliškojo formalizavimo atveju, negali apimti giminių ir rūšių hierarchija. Tokią nesąvokinės, bet kiekvienoje sąvokoje iš anksto jau numanomos būties sampratą Heideggeris nurodo aptikęs dar Aristotelio būties analogijos sampratoje (Heidegger 2006: 3; Heidegger 1990: 42 ir toliau). Analogiją (*ἀνα-λογία*), remdamasis Aristotelio originaliu tekstu, aiškina kaip tai, į ką visos kategorijos, visi įvardijimai *ἀνα-λέγονται*, *ἀνα-φέρονται* – jie yra „sakomi atgal“, „nešami atgal“, nurodo atgal į „vieną“ sąvoka nepagaunama būtį (Heidegger 1990: 43, 47).

Kisielis irgi nurodo, jog pirmosios *formalaus nurodymo* idėjos užuomazgos kilo iš aristotelinės-scholastinės būties analo-

gijos doktrinos versijos, kurią pateikęs jaunojo Heideggerio disertacijos objektas Dunsas Škotas (Kisiel 1993: 20). Viduramžiais skirtingas tikrovės sritis artikuliujančių fundamentaliųjų sąvokų (Lasko konstitutyviųjų kategorijų apytikrio atitiktis) unifikavimo vaidmenį atliko „transcendentalinės“ sąvokos tokios kaip *ens*, *unum*, *verum*, *bonum*. Kaip tik transcendentalijos *unum* haidegeriškajame aptarime, užsimezgant formalaus nurodymo idėjai, susitinka Lasko refleksyvioji kategorija ir viduramžiškoji būties analogijos doktrina (žr. Kisiel 1993: 26).

Formalaus nurodymo metodą Heideggeris atranda remdamasis Lasko skirtimi tarp konstitutyvosios kategorijos ir refleksyvosios kategorijos. Anot Lasko, konstitutyvosios kategorijos artikuliuoja jusliškumo, nejusliškumo, viršjusliškumo hierarchines sritis, o refleksyvioji kategorija žymi „kažką, kas stovi logiškai neprengtas ir ikiobjektyvus priešais vien tiktai „betarpišką“, nereflektuotą ir teorija nepalietą atsidavimą ir pasidavimą“ (Lask, cit. iš Kisiel 1993: 32). Apie šį kažką tegalima pasakyti, kad jis yra (es gibt). Konstitutyviajai kategorijai skirtas tikrovės sričių diferencijavimo, „jų regionalizavimo į įvairias materialiąsias logikas“ (Kisiel 1993: 36) vaidmuo, o refleksyvosios kategorijos vaidmuo yra unifikavimas „logikoje, linkstančioje bendriausių ir formaliausių svarstymų link“ (Kisiel 1993: 36). Jos visiškasis bendrumas nurodo, jog tai „tuščiausia ir abstrakčiausia iš kategorijų“ (ten pat: 36). Kaip pirmuosiuose *Būties ir laiko* puslapiuose pastebėjau autorius, kaip tik tokiu priekaištu galima subanalinti pačios būties mąstymą. Laskas žengia giliau ir pateikia refleksyvosios kategorijos genezės „iš pačių pirmųjų

mąstymo ir reflektavimo apie iš pradžių amorfišką panirimą homogeniškoje patirtyje judesių“ (Kisiel 1993: 36). Tad Heideggeris pastebi, jog refleksyvosios kategorijos nurodomas formalus objektivus „kažkas apskritai“ yra motyvuotas „patirties pirminio kažko nediferencijuotume“ (Kisiel 1993: 36). Šį pirminį nediferencijuotumą Heideggeris *Būtyje ir laike* bei vėliau vadins būtimi.

Refleksyviają kategoriją „motyvuojantį“ pirminį nediferencijuotumą viduramžiais išreiškia *ens commune* sąvoka, „apie kurią galima indiferentiškai pasakyti „tai yra“ (*it is [es gibt]*)“ (Kisiel 1993: 36). Pamaščius šį indiferencijuotumą lig galo, „bendrumas“ čia praranda bet kokią prasmę. Tad *ens commune* nebepriklauso giminės ir rūšies hierarchijos sričiai. Šis bendriausias „kažko apskritai“ objektas yra, tikriaus sakant, visai ne objektas, bet veikiau (kalbant neokantiškai) homogeniškas kontinuumas (Kisiel 1993: 36). Viena svarbiausių laikytina haidegeriškoji skirtis tarp priešrankumo (esamumo, *Vorhandenheit*), žyminčio nehaidegeriška-

ją *ovσία* traktuotę, ir parankumo (*Zuhandenheit*), žyminčio haidegeriškai traktuojamą *ovσία*. Nesileidžiant į išsamesnį aptarimą, nurodytina, kad viena iš *Vorhandenheit* prasmių yra šis indiferentiškas identiškumas, Kisielio dar vadinamas „gryna prezencija (*sheer presence*)“ (Kisiel 1993: 36). Heideggerio mąstyme kertinę reikšmę turi tai, kad nuo graikų laikų *ovσία* imta suvokti kaip gryna prezencija, į kurios apibūdinimą neįtrauktas joks diferencijuotumas. Anot Heideggerio, toks mąstymo būdas nepakitęs išsilaike iki pat vokiečių idealizmo laikų. Žvelgdamas ontologinės istorijos požiūriu, vėlyvasis Heideggeris esminį mąstymo posūkį lokalizuoja Hegelio, Fichte's ir Schellingo tapatybės ir skirtumo tapatybės sampratoje (Heideggeris 1992: 332), kurią jis laiką kertine savajam tapatybės (*ovσία*) mąstymui. Šią vėlyvąją mintį geriau suprasime dar atidžiau pažvelgę į ankstyvajam Heideggeriui svarbią Lasko refleksyvosios kategorijos sampratą, kuriai taip pat būdingas diferentiškumo įtraukimas į identiškumą.

2.

Refleksyvioji kategorija kyla ties riba tarp būties aptartojo indiferentiškumo ir diferentiškumo. Iš *es gibt* indiferentiško identiškumo kyla kategorinė pora tapatumo ir skirtumo, kurie „priklauso vienas kitam heterotezės (Rickerto terminas) arba transcendentalinio *unum* santykiuje“ (Kisiel 1993: 36). Šiame taške objektas aiškiai tampa objektu, nes objekto esama tik tada, kai duota „vienas“ ir „kitas“. Heideggerio minties vystymuisi ankstyvuojančiame etapu, pastebi Kisielis, svarbi įžvalga, jog kažkas yra kažkas (*a (one) something, ein*

etwas), vienas kažkas, todėl, kad jis nėra kitas: „Jis yra kažkas ir būdamas-kažkas jis yra ne-kitas“ (Heidegger, cit. iš Kisiel 1993: 36). Buvimas objektu apskritai, buvimas tapačiam sau ir buvimas skirtingam nuo kito jaunajam Heideggeriui yra kylantys sykiu, *vienodai pirmapradžiai* (*gleichursprünglich*). *Būtyje ir laike* šis terminas – *vienodai pirmapradis* – vartojamas formaliai nurodyti Aš-Kitas, buvimo-kartu (*mit- Sein*), santykį. Formalus nurodymas atskleidžia jo apimamo fenomenų pasklidimo „vienodai pirmapradišku-

mą“. Anot Kisielio atlikto *Būties ir laiko* genezės tyrimo (1993: 37), pirmąkart ši svarbų terminą Heideggeris pavartojo aptardamas transcendentalijų *ens* ir *unum* išverčiamumą viena kita. Heideggeris iš Rickerto perėmęs mintį, jog artėjant prie pirminio indiferentiškumo bazinių terminų konvergencija pateikia minimalią apibrėžtį, reikalingą, kad bet kas apskritai galėtų būti pamąstyta: todėl menama tautologija *ens est* būtinai apima heterologiją. Vėlyvasis Heideggeris brandžiu pavidalu šią mintį išsakys pranešime *Tapatybės tezė*: žodis (žodžiai) „tas pats“ (*der Selbe, τὸ αὐτό*), kaip ir Parmenido *ἔστι* (*es gibt*), tradiciškai suprasti kaip nuorodos į priešrankišką (gryną) prezenciją, jau numano (ta)patybėje glūdintį skirtumą.

Grynasis monizmas be priešingybių negalėtų būti net pamąstytas, tad jaunas Heideggeris teigia: „Vienodai pirmą pradė kaip objektas apskritai yra ir objekto padėtis (*state of affairs*); su kiekvienu objektu yra „intencionalus ryšys“ [*intentional nexus*] (*Bewandtnis*), net jeigu jis tėra toks, kad jis yra tapatus sau ir skirtingas nuo kito“ (Heidegger, cit. iš Kisiel 1993: 37). Terminas *Bewandtnis* kartu su šia ankstyvojo Heideggerio mintyje susiformavusia savo semantika toliau vartojamas ir *Būtyje ir laike*. Skirtumo ir santykio įtraukimas į tapatybės esmę žymi ir laikiško dėmens sureikšminimą. Nors mintį, kad graikams *ὄσῑα* reiškia „pastovų es(i)mą“ (*ständige Anwesenung*), filosofas suformulavo keletą metų vėliau (Kisiel 1993: 36, 227), jau ši ankstyvesnioji jaunojo Heideggerio mintis esminga vėliau jo pateiksimai *ὄσῑα* interpretacijai.

Transcendentalijos *unum* haidegeriškasis apmąstymas sykiu nurodo į intencionalų santykį ir judumą. Heideggeris,

toldamas nuo huserliškosios bepasaulio subjekto fenomenologijos ir netgi Lasko refleksyviajai kategorijai būdingo objektinančio žvilgsnio, intencionalumą vis labiau suprato ne kaip refleksijos, bet pirminės gyvenimo, kuris, dar anot Eckhar-to, yra pakankamas sau pačiam, srovės kildinamas aktas. Heideggerio *formaliam nurodymui* buvo skirta „rasti savo motyvaciją anksčiau formalaus įobjektinimo labiau pradiniame gyvenimo momente, jo skatinamame kryptiškume ir kryptiškame skatinyje“ (Kisiel 1993: 55). Heideggeris siekė nuo sąvokų, stingdančių gyvenimo srovę, pereiti prie natūralesnių būdų pagauti vidinį paties gyvenimo vykumą. Ankstyvasis Heideggeris ši tikresnę priėjimą prie gyvenimo vykumo, idant iš jo paties nuskaitytų jo saviraišką, vadino „hermeneutine intuicija“. Perimdamas Husserlio retencinę-protencinę struktūrą, filosofas ją dabar pritaiko „iki-fenomenologinei“ hermeneutinei pagavai: atgal į skatinį atgręžta *Rückgriff* ir pirmyn į kryptiškumą atgręžta *Vorgriff* pagauna gyvenimo vykiškumą netapdamos „senamadiškomis“ *Begriffe*. Atgręžtumas atgal ir pirmyn vienoviškai indiferentiškai driekiasi per visą gyvenimo srovę, tad vėliau Heideggeris vietoje šių dviejų terminų vartoja jau tik vieną *Vorgriff* (išankstinės pagavos) terminą, sykiu reiškiantį retrospekciją ir prospekciją (Kisiel 1993: 55). Skatinamasis kryptiškumas arba kryptiškasis skatinys *Būtyje ir laike* pasirodys kaip vienodai pirmą pradės įmestis ir užmestis, arba įmestoji užmestis. *Formalus nurodymas* yra išankstinis (*vor-läufig*) ta prasme, kad „iš anksto“ nurodo į gyvenimo srovę, jos nekliudydama. Fenomenai nurodomi be galo bendrai, indiferentiškai ir neturiningai, kad

galėtų leisti pasirodyti tam spontaniškam supratimui, kuris būdingas pačiam gyvenimo vykiškumui. Taip Heideggeris pa-

teisina savąjį „intuicijos sutapatinimą su supratimu, fenomenologinės – su hermeneutine „intuicija“ (Kisiel 1993: 56).

IŠVADA

Skirtis tarp formalizavimo ir generalizavimo suteikė galimybę prieiti prie teorijos ikisąvokinės ištakos, anapus jos „loginės“ išraiškos. Fenomenologinė formalaus nurodymo prieiga įgalino heidegeriškąją būties laikiškumo, jos vykumo bei istoriškumo pagavą bei suteikė priemonę aprašyti jo (kaip intencionalumo) „struktūrą“. „Loginiam“ aparatui esmin gas grynas tapatumo principas, o ši ikisąvokinė struktūra vienija savyje tapatumo ir skirtumą. Todėl ji yra laikiška. Tokią pat mąstymo struktūrą Heideggeris

aptinka ne tik savo meto fenomenologiniame ar neokantiniame mąstyme, bet ir Aristotelio filosofijoje. Šis judesys anapus „gryno tapatumo“ (ir jo „logikos“) įgalins ir Vakarų tikrovės pamatinę *struktūrą* perskaityti ne kaip „loginę“, arba sąvokinę, bet kaip ek-sistencinę. Šiuo būdu Heideggerio fenomenologija sutapo su jo hermeneutika. Kitoje dalyje parodysime, kaip Heideggeris išskleidė šią pamatinę struktūrą fenomenologiškai skaitydamas Aristotelį ir šitai sykiu užsiimdamas Vakarų tikrovės pamato hermeneutika.

Literatūra

- Abalo Fr. 2016. The Starting Point of Formal Indication: Heidegger's Criticism to Operations of Generalization and Formalization. *Discusiones Filosoficas* 17(28): 153–170.
- Heideggeris Martynas. 1992. Tapatybės tezė. *Rinkiniai raštai*. Vilnius: Mintis.
- Heidegger Martin. 1990. Aristoteles, Metaphysik Θ 1–3, Von Wesen und Wirklichkeit der Kraft. Heidegger Martin, *Gesamtausgabe*. II. Abteilung: Vorlesungen 1923–1944. Bd. 33: Aristoteles, Metaphysik Θ 1–5, Von Wesen und Wirklichkeit der Kraft. Frankfurt am Mein: Vittorio Klostermann.
- Heidegger Martin. 2005. Phänomenologische Interpretation ausgewählter Abhandlungen des Aristoteles zu Ontologie und Logik (Summer

- semester 1922). Martin Heidegger, *Gesamtausgabe*. II. Abteilung: Vorlesungen 1919–1944. Bd. 62. Frankfurt am Mein: Vittorio Klostermann.
- Heidegger Martin. 2006. *Sein und Zeit*. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Heidegger Martin. 2007. *Zeit und Sein* (1962). Martin Heidegger, *Gesamtausgabe*. I. Abteilung: Vorlesungen 1910–1976. Band 14: Zur Sache des Denkens. Frankfurt am Mein: Vittorio Klostermann.
- Kisiel Theodore. 1993. *The Genesis of Heidegger's Being and Time*. Berkeley and Los Angeles: California University Press.
- Livingston P. 2017. *The Logic of Being: Realism, Truth and Time*. Northwestern University Press: Evanston, Illinois.

Nuorodos

¹ Empiristinėje tradicijoje esinys žymi daiktą, paskirybę, o sąvoka – paskirybių daugį apimančią bendrybę. Esinys esti materialus, o sąvoka – formali; pirmasis siejamas su tikrove, antrasis – su jos pažinimu. Esinys ir sąvoka – skirtingi dalykai. Heideggerio filosofijoje numanoma neem-

piristinė prieiga, pagal kurią esinys tam tikra prasme yra jo sąvoka. Sąvoka yra esinio būtis, esmė ir „branduolys“. Nėra griežtos skirties tarp esinio ir sąvokos, bet yra jų vienovė: štai šita kėdė yra štai šitos kėdės sąvoka (plg. su Hegeelio „Dvasios fenomenologijos“ I skyriumi).